

Editoriaal
& inhoud

Big Pharma & vaccinatie

Ruben Ramboer

Na corona moest alles beter, maar het is *business as usual*, of erger. Net de praktijken van Big Pharma zijn illustrerend voor hoe dit systeem verrot is tot in de diepste kern.

U houdt in de hand ons herfstnummer dat opgebouwd werd rond een dossier over Big Pharma en vaccinatie. Eerlijk? Op de *Lava*-redactie twijfelden we over het thema. Er werden al massa's tijdschriften en krantenbijlages geschreven over de mRNA-technologie, over het rijk der vrijheid en, iets

minder maar toch, over de noodzaak om de patenten op het vaccin op te heffen. Maar toen we ons oor te luisteren legden bij enkele auteurs van dit dossier was de beslissing voor het thema van ons herfstnummer snel genomen.

Het materiaal dat zij brengen tegen Big Pharma en hun politieke dienaren is uniek: "De vaccins zijn een belangrijke wetenschappelijke doorbraak maar werden eigenlijk niet ontworpen om een pandemie te overwinnen"; "De vaccins van Pfizer, Moderna en AstraZeneca scoren goed op effectiviteit maar scoren zeer pover op meerdere andere criteria

waaraan een goed vaccin moet voldoen volgens de Wereldgezondheidsorganisatie"; "De strategie van de Europese Unie verlengt de pandemie en laat zich best samenvatten als 'Europe First'"; "De aankooppraktijken van vaccins gecombineerd met het stelsel van intellectuele rechten moet je beschouwen als vaccinapartheid en vaccinimperialisme".

Gewetenloze farma-industrie

Begin augustus kondigden Pfizer en Moderna prijsverhogingen aan van hun vaccins met respectievelijk 13 en 25 procent. Ze kosten nu 19,5 euro en 21,5 euro per dosis, terwijl de productiekost van één dosis Pfizer 2 à 3 euro bedraagt. Dat de prijszetting van Big Pharma niets met productiekost en gezondheidsprioriteiten te maken heeft maar alles met hebzucht en macht is in België alomgeweten na het schrijnende verhaal van baby Pia. De ceo van Pfizer Albert Bourla wuift de kritiek op de verhoging schamteloos weg: "Het probleem is dat velen gewoon de farma-industrie willen raken, en dan verdwijnt het geld in het grote zwarte gat van de begroting. Daartegen zullen we ons verzetten."

Dat krijgt tonnen publieke middelen voor de ontwikkeling van vaccins, dat ontwijkt belastingen op grote schaal, dat krijgt aftrek van sociale bijdragen en fiscale kortingen, dat eist dat landen hun ambassades en kazernes hypothekeren bij aankoop van het vaccin, dat weigert uit eigenbelang om de patenten tijdelijk op te schorten ... en dan komt die Bourla even "het staatsgezondheidsstelsel" verketteren.

Na corona moest alles beter, maar het is *business as usual*, of erger. De pronkerige uitingen van mainstream politici die zichzelf op de borst kloppen over de uitrol van de vaccinatiecampagnes zijn weezinwekkend. Net de praktijken van Big Pharma zijn illustrerend voor hoe dit systeem verrot is tot in de diepste kern.

Eén. De farmaceutische en biomedische bedrijven boeken woekerwinsten. De verkoop van vaccins dit jaar zal alleen al voor Pfizer zo'n 30 miljard euro opleveren. Dat is gigantisch. Meer dan 100 landen hebben een lager BBP. Profiteren van de coronaelende is niet nieuw. Voor de commerciële medische laboratoria bijvoorbeeld was Covid-19 eveneens een goudmijn. Het analyseren van de coronatests was tot nog toe alleen al in België goed voor meer dan 100 miljoen euro omzet met winstmarges van 25 tot wel 50%.

Twee. De farmagiganten geven geen moer om volksgezondheid. De beste dam tegen nieuwe varianten is het zo snel mogelijk inenten van de wereldbevolking. Tot enkele maanden geleden waren maar liefst 75% van alle vaccins toegediend in slechts 10 landen. Nu willen de farmamonopolies liever een boostershot verkopen aan diezelfde rijke landen dan iedereen wereldwijd een basisbescherming te bieden. Nochtans is er voldoende productiecapaciteit, maar de monopolies weigeren de technologie te delen. Ook dat hadden we al eerder gezien tijdens de pandemie: het Zwitserse farmabedrijf Roche kon onvoldoende reagentia leveren voor de testcapaciteit, maar weigerde haar recept vrij te geven. Weer diezelfde Bourla zegt over de varianten:

“Waarschijnlijk komt er een coronavariant die tegen ons vaccin bestand is, maar binnen de 95 dagen kunnen we dan een vaccin ontwikkelen dat specifiek op die variant gericht is.” Het devies is duidelijk ‘hoe groter de vaccinkloof, hoe groter onze toekomstige winsten’. “We moeten leren leven met Corona” is de legitimerende riedel van deze winsthonger.

Drie. De farmabaronnen zijn niet geïnteresseerd in preventief onderzoek. Professor virologie Johan Neyts (KUL) benadrukt het belang van voorbereiding: “Je kan voor de meeste virusfamilies krachtige virusremmers ontwikkelen op basis van de stamboom die je al kent. Alleen moet je die ontwikkelen in ‘vredetijd’ zodat je klaar staat om te blussen op het moment dat de brand ontstaat.” Maar farmamultinationals hebben er geen enkele baat bij om hun kapitaal te riskeren in onderzoek naar geneesmiddelen dat geen cent oplevert. In 2018 blokkeerde de farmaceutische industrie zelfs een Europees programma voor innovatief epidemiologisch onderzoek.

Vier. Big Pharma dicteert wetten en beleid. Corporate Europe Observatory ging na wie zoal de deuren van Europese Commissie platloopt. De cijfers spreken voor zich: sinds maart 2020 kwamen lobbyisten van Big Pharma 44 keer over de vloer, farma-verenigingen 117 keer, organisaties gelinkt aan de Bill Gates foundation 41 keer. Kritische ngo's zoals Artsen zonder Grenzen (AZG), Global Health Advocates (GHA), producenten van generieke geneesmiddelen en anderen worden geheel of grotendeels de toegang ontzegd. En in eigen land hield GlaxoSmithKline

(GSK) als één van de twee belangrijkste begunstigde de pen vast bij het schrijven van de wet voor de octrooiaftrek.

Het doet allemaal denken aan de woorden van de Britse syndicalist Thomas Dunning die Marx opnam in *Het Kapitaal*: “Het kapitaal heeft een afschuw van afwezigheid van winst (...). Bij een flinke winst wordt het kapitaal moedig. Met de zekerheid van 10% kan men het overal gebruiken; bij 20% wordt het zeer levendig; bij 50% wordt het bepaald roekeloos; bij 100% lapt het de menselijke wetten aan zijn laars; is de winst 300%, dan bestaan er geen misdaden meer die het niet riskeert, zelfs op straffe van de galg.”

Slechts enkele wapenfeiten maken het contrast duidelijk met de aanpak in een klein, arm Caraïbisch eiland waar medische zorg als mensenrecht geen dode letter blijft. De farmaceutische bedrijven waren bij de eerste industrieën die in Cuba na de revolutie werden genationaliseerd. Het land maakte vervolgens korte metten met een hele reeks besmettelijke ziektes. Cuba is het enige land dat een effectief vaccin tegen bacteriële meningitis (type b) heeft ontwikkeld - kostprijs: 95 dollarcent. Ook heeft Cuba op eigen kracht meerdere vaccins tegen SARS-CoV-2 ontwikkeld. Zij worden volop toegediend aan de eigen bevolking en de voorbereidingen zijn bezig voor het delen van de formule van de vaccins evenals voor de export ervan. Cuba's dokters en zorgverleners zijn befaamd over heel de wereld. Toen Ebola uitbrak bood het als eerste land hulp aan in Sierra Leone. Ook naar Lombardije, een van de door Covid-19 zwaarst getroffen

regio's in Italië, zond het snel een medische brigade. Dat wordt in het Westen vaak misprijzend bestempeld als “coronadiplomatie”, maar in Lombardije denken ze er waarschijnlijk anders over.

Stelselverandering

De pandemie demonstreert het spectaculaire falen van het kapitalisme. De landen die het verst gingen in deregulering en privatisering van openbare diensten kregen de zwaarste klappen. De kapitalistische productiewijze is rampzalig voor mens en natuur en de kapitalistische staten boden de bevolking geen afdoende bescherming tegen het virus. China telt 3,3 covid-doden per miljoen inwoners, Vietnam 13, Cuba 250, de Europese Unie 1.662 en de Verenigde Staten 1.857. België staat op die morbide wereldrangschikking op de tiende plaats met 2.190 doden per miljoen inwoners.

Een systeem waarbij de fortuinen van de Bezos'en van deze wereld de hoogte inschieten als gevolg van de grootste crisis sinds Wereldoorlog II is terminaal ziek. Een systeem waarin de Bourla's van deze wereld massa's poen scheppen op de kap van de slachtoffers van een pandemie is crimineel. We staan voor een cruciale keuze, schrijft de Franse auteur Frédéric Lordon in zijn jongste boek *Figures du communisme*: “Het kapitalisme is de fase ingegaan waarin *het de mensheid zelf vernietigt*. Ten gevolge moet de mensheid de keuze maken tussen haar eigen voortbestaan of het voortbestaan van het kapitalisme - om er uiteindelijk in onder te gaan.”

Corona is een opwarmertje voor wat ons nog staat te wachten. Het staat vast dat

nieuwe pandemieën zullen uitbreken door ontbossing en de op kapitalistische leest geschoeide agrobusiness. Daarnaast staat er een ‘stille pandemie’ voor de deur: de antibioticaresistentie. Als we niet snel ingrijpen stevenen we af op miljoenen overlijdens door superresistente bacteriën. Maar het onderzoek naar antibiotica ligt quasi stil - de winstmarges in deze branche zijn te klein voor kapiteinen van de farma-industrie. En dan hebben we nog niet over de klimaatopwarming gerept.

Na de Spaanse Griep werd afgestapt van een zorgsysteem op basis van individuele verantwoordelijkheid en liefdadigheid. Revolutionair Rusland beet de spits af af met een openbare gezondheidszorg. Vele West-Europese landen volgden dit voorbeeld met een gratis of toegankelijke ziekteverzekering voor iedereen. Dat moet ons na Covid-19 inspireren voor een algehele systeemverandering. Dat systeem draagt een naam: socialisme.

Teken de petitie van het Europees Burgerinitiatief op www.noprofitonpandemic.eu.

10

Aurelie Decoene

Meer eenheid is goed voor de gezondheid

De Belgische institutionele structuur heeft levens gekost. Negen ministers zijn bevoegd voor gezondheid, maar niemand is verantwoordelijk. Zeven op tien Belgen willen de gezondheidszorg her-federaliseren, maar in politieke mid-dens klinkt de roep om volledige splitsing vooralsnog heel luid. Econome en politi-cologe Aurelie Decoene waarschuwt voor dit gevaarlijk project dat ook de federale sociale zekerheid bedreigt. Haar argu-menten wapenen ons voor het aanstor-mende debat die de eenheid van België zal maken of breken.

26

Susan Watkins

Relances en paradigmashifts in de Europese Unie en de Verenigde Staten

Een jaar na het uitbreken van de pande-mie hebben de VS en de EU relanceplan-nen goedgekeurd die velen zien als een breuk met het neoliberalisme. Maar vol-gens hoofdredacteur van de New Left Review Susan Watkins luiden de plannen geen nieuw historisch tijdperk in. Watkins vergelijkt in detail het Next Generation EU-plan met de ambities van Biden. Aan de Europese kant van de Atlantische oceaan verruimt de neoliberale aanpak en kan men zelfs spreken van een nieuwe machtsgreep door de Europese Commissie. Aan de Amerikaanse kant is er weliswaar een lichte sociale inhaal-o-peratie, maar de plannen hebben meer weg van een hernieuwde Derde Weg en moeten vooral gekaderd worden binnen de koude oorlog tegen China.

Dossier Vaccinatie & Big Pharma

46

Costas Lapavitsas

HOE KAPITALISME VACCINATIE AFREMT

Volgens econoom Costas Lapavitsas kan een effectieve pandemiepolitiek niet zonder het aan banden leggen van Big Pharma en de biomedische sector. Kapitalistische staten waren daar niet toe bereid en lieten hen de krijtlijnen bepalen van het beleid. Resultaat? Lockdowns, vrijheidsbeperking, concurrentie om schaarse medische apparatuur en miljar-den mensen die nog niet gevaccineerd zijn. De covid-varianten krijgen vrije baan. Covax is slechts een neoliberaal liefdadigheidsdoekje voor het bloeden.

56

Wim De Ceukelaire

MET LUCRATIEVE VACCINS BEDWING JE NOG GEEN PANDEMIE

Indien men het best mogelijke vaccin had willen ontwikkelen, dan was men heel anders te werk gegaan en was men waarschijnlijk ook bij andere en betere vaccins geëindigd, stelt Wim De Ceukelaire, voorzitter van Viva Salud. Van bij de opzet van de race om het vaccin zat het goed mis. Prioriteit voor de farmabedrijven was een snelle markttoegang, niet volksgezondheid. De winnaars van de race scoren rond-uit slecht op meerdere criteria van de Wereldgezondheidsorganisatie. Bovendien was de testpopulatie onvol-doende divers en boksen niet-westerse vaccinontwikkelaars op tegen.

Dossier Vaccinatie & Big Pharma

74

Amaka Vanni

INTELLECTUELE EIGENDOM EN VACCINIMPERIALISME

Met harde bewijzen toont docente in de rechten Amika Vanni hoe het marktmonopolie van de intellectuele eigendom een bevoorrechte maatschappelijke klasse creëerde met geprivilegieerde toegang tot geneesmiddelen. Tijd om een kat een kat te noemen: het wereldwijde stelsel van intellectuele eigendom, vaccinnationalisme en de belangen van Big Pharma vormen samen vaccinimperialisme. De pandemie is een geschikt moment om het disfunctionele systeem van intellectuele eigendom te herzien.

90

Marc Botenga

DE EUROPESE VACCINATIE-STRATEGIE TEN DIENSTE VAN BIG PHARMA

De Europese strategie tegen de pandemie bleek rampzalig voor de volksgezondheid, zo schrijft europarlementslid Marc Botenga. Deze strategie heeft de pandemie verlengd. De Commissie heeft haar belofte van een vaccin als gemeengoed niet waargemaakt en ging op alle vlakken plat op de buik voor de farmaceutische industrie. De strategie laat zich nog het best samenvatten als Europe First, wat manifest onverenigbaar is met het wereldwijde karakter van de virusdreiging. Het burgerinitiatief No Profit on Pandemic moet de druk op Europa opvoeren.

104

Daniel Zamora

interview Isabella Weber

Hoe China aan de shocktherapie ontsnapte

Toen de Sovjet-Unie in elkaar stortte, heretekende China de economie via marktvervormingen. Waarom zijn de marktversoepelingen in China niet uitgemond in ongebreideld neoliberalisme? In gesprek met Daniel Zamora vertelt Isabelle Weber, auteur van *How China Escaped Shock Therapy*, het meest verbluffende economische verhaal van de voorbije 50 jaren. Over plan- en markteconomie, over de controle en het vrijmaken van prijzen, over de waardewet en over de intense debatten in de Chinese Communistische Partij. Neen, China is geen staatskapitalisme of “neoliberalisme met Chinese trekjes”.

124

Jelle Versieren

Monocle

Het Masereelfonds wordt 50 jaar

Het Masereelfonds viert zijn vijftigste verjaardag. Jelle Versieren, hoofdredacteur van haar ledenblad *Aktief*, schetst het portret van Frans Masereel en beschrijft de rijke geschiedenis van het Masereelfonds. Als cultuurfonds werkt het al vijftig jaar lang aan de uitbouw van een culturele tegenhegemonie. Ontstaan in het kielzog van mei '68 blijft het vandaag het cultuurlandschap verder politiseren tegen de neoliberale status quo en het “realisme” van de beleidsmakers in.